

§ 186

Selvitys vaihtoehtoisten keinojen löytäminen leipäjonoille

HEL 2017-010755 T 00 00 03

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti merkitä tiedoksi esittelijän muutetun ehdotuksen mukaisen, kaupunginvaltuuston 27.9.2017 kaupunkistrategian käsittelyn yhteydessä hyväksymän toivomusponnen (Maria Ohisalo) johdosta tehdyn selvityksen tulokset vaihtoehtoisten keinojen löytämiseksi leipäjonoille ruoan jakelussa.

Käsittely

Esittelijä Juha Jolkkonen esitti, että uutta toimintamallia kuvaavan kohdan kolmanneksi viimeinen kappale muutetaan muotoon: "Luodaan keskitetyn asiakasohjauksen toimintamalli, jossa sovituisissa toimipisteissä henkilön tai perheen on mahdollista saada tukea tilanteensa ja avuntarpeensa selvittämiseen ja ohjausta yhteiskunnan palveluiden piiriin. Keskitetty asiakasohjaus auttaa toimijoita tunnistamaan paremmin erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita ja ohjaamaan heitä sopivien palveluiden piiriin."

Asiassa tehtiin seuraava palautusehdotus:

Palautusehdotus 1:

Jäsen Mari Rantanen: Esitän selvitystä palautettavaksi seuraavin perustein:

Selvitys ei ole tuonut varsinaisesti esiin nykyisen järjestelmän vikoja, jonka vuoksi koko ruoka-avun jakaminen tulisi rakentaa lähes kokonaan uudelleen. Esitystekstissä todetaan, että henkilöstöresurssien puute sekä asiakasohjaus on ollut nykyisen järjestelmän heikkous.

Selvitys esittää, että ruoka-avun jakelu organisoidaan kokonaan uudelleen ja tähän perustettaisiin uusi organisaatio sen sijaan, että nykyisen toiminnan puutteita vahvistettaisiin. Kaupunki on esittämässä uutta organisaatiota ja uusia tehtäviä järjestelmään, joiden kustannusarvio ensimmäisenä vuonna on 781 000 euroa ja seuraavina vuosina yli 300 000 euroa. Sen sijaan, että rahaa käytettäisiin hallinnon ja uusien työntekijöiden palkkaamiseen, olisi mielekkäämpää käyttää tämä raha köyhien auttamiseen, ruoka-apuun tai täydentävään toimeentulotukeen.

Selvitys ei esitä nykyisten resurssien käyttämistä asiakasohjaukseen vaan kaupunki haluaa rakentaa uuden järjestelmän tähän. Jalkautuva

ja etsivä sosiaalityö voisi olla jo olemassaolevana toimintana sopiva tapa.

Selvitys ei ota huomioon sellaisia asiakkaita, jotka eivät halua palveluja tai apua. Vaikka kyseessä on todennäköisesti pieni joukko, tulee ihmisellä olla mahdollisuus valita ruoka-apu ilman tarjottuja palveluja mikäli ihmisen näin haluaa. On hyväksyttävä, että kaikki ihmiset eivät halua olla osa yhteisöllistä ruokailua tai osa yhteisöllistä ruoka-apua.

Ruoka-apu ja siihen liittyvä ruoanjakelu tulee jatkossakin olla ilmaista eikä siitä saa periä maksua. Asiakas voitaisiin tunnistaa kela-kortilla. Ruoka-apua on saatava ilman uskonnollista toimintaa avun taustalla.

Leipäjonojen poistaminen ulkona jonottamisesta on sinänsä erinomainen tavoite, kunhan se ei ole itsetarkoitus siirtää kaupungin heikoimmassa asemassa olevat ihmiset pois kaupunkikuvasta.

Selvityksessä ei saatu ruoka-avun käyttäjiä mukaan kehitystyöhön. Käyttäjien mielipiteet ruoka-avun jakelusta ovat korvaamattomia palveluita kehitettäessä ja niitä olisi kerättävä ennen kuin kaupunki esittää selvityksen hyväksymistä ja toimeenpanoa.

Erilaiset applikaatiot älykännyköihin ja niiden hyödyntäminen juuri heikoimmassa asemassa oleville on kyseenalaista. Mikäli tarkoitus ei ole suunnata ruoka-apua ja hävikkiruokaa aivan muille kuin kaikkein köyhimmille, ei ruokajakelu voi olla kännykkäsovelluksen takana vaan ruoka-avun jakelu tulee olla tiedossa muiden kanavien kautta. Selkeintä on se, että tietyissä paikoissa ruoka-apua on saatavilla joka viikko samaan aikaan.

Ruoka-avun ja sen jakelun osalta lienee hyvä lisätä yhteistyötä eri organisaatioiden kesken ja keskittää esimerkiksi varastointia, mutta tässäkin olisi hyvä käyttää hyödyksi nykyisten toimijoiden kokemusta ja osaamista mikäli toimijoilla ei ole tosiasiallisia ongelmia toiminnassaan tai taloudessaan.

Jäsen Mari Rantasen palautusehdotus raukesi kannattamattomana.

Asiassa tehtiin myös yksi vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Jäsen Heidi Ahola: Korvataan uutta toimintamallia kuvaan kohdan toiseksi viimeisen kappaleen lause "Ruoka-avun jakaminen jatkuu myös ilman tunnistautumista" seuraavasti: "Ruoka-avun jakaminen jatkuu myös ilman tunnistautumista niin, että tunnisteiden luominen on asiakkaalle vapaaehtoista ja asiakkaita tiedotetaan laajasti mahdollisuudesta hankkia tai olla hankkimatta tunniste."

14.08.2018

Kannattaja: jäsen Sandra Hagman

Sosiaali- ja terveyslautakunnan selvitys syntyi seuraavan äänestyksen tuloksena:

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Vastaehdotus 1 (jäsen Heidi Ahola): Korvataan uutta toimintamallia kuvaan kohdan toiseksi viimeisen kappaleen lause "Ruoka-avun jakaminen jatkuu myös ilman tunnistautumista" seuraavasti: "Ruoka-avun jakaminen jatkuu myös ilman tunnistautumista niin, että tunnisteiden luominen on asiakkaalle vapaaehtoista ja asiakkaita tiedotetaan laajasti mahdollisuudesta hankkia tai olla hankkimatta tunniste."

Jaa-äännet: 11

Tapio Bergholm, Leo Bergman, Cecilia Ehrnrooth, Sami Heistaro, Kati Juva, Seija Muurinen, Matias Pajula, Mari Rantanen, Karita Toijonen, Tuomas Tuure, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 2

Heidi Ahola, Sandra Hagman

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi esittelijän muutetun esityksen äänin 11 - 2.

Jäsen Mari Rantanen jätti päätöksestä eriävän mielipiteen.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Maarit Sulavuori, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, puhelin: 310 62401
maarit.sulavuori(a)hel.fi

Leena Luhtasela, vs. nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja, puhelin: 310 58283

leena.luhtasela(a)hel.fi

Marja Heikkinen, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 42303

marja.heikkinen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Ohisalo Maria, toivomusponsi 6, Kvsto 27.9.2017 asia 3
- 2 Ruoka-aputoiminnan kehittämissuunnitelma 5.6.2018

Muutoksenhaku

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI1880001200052430
Alv.nro
FI02012566

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättää merkitä tiedoksi kaupunginvaltuuston 27.9.2017 kaupunkistrategian käsittelyn yhteydessä hyväksymän toivomusponnen (Maria Ohisalo) johdosta tehdyn selvityksen tulokset vaihtoehtoisten keinojen löytämiseksi leipäjonoille ruoan jakelussa.

Esittelijän perustelut

Taustaa

Sosiaali- ja terveystoimiala käynnisti joulukuussa 2017 keskustelun ruoka-avun jakamisen mahdollisista uusista järjestämisvaihtoehdoista Helsingissä. Mukaan kutsuttiin Helsingissä elintarvikeapua jakavia ja siitä kiinnostuneita tahoja.

Keväällä 2018 järjestettiin Helsingin Diakonissalaitoksen valmennuksen avulla neljä Leipäjonoista yhteisöihin -työpajaa, joissa ruoka-aputoimijoiden kesken hahmotettiin nykytilannetta, mahdollisia uusia toimintamalleja ja kehittämisen reunaehtoja sekä tutustuttiin Vantaan Yhteisen pöydän hankkeeseen ja uusiin hävikkiruokaloihin.

Yhteistyötä on tehty myös Sitran kanssa ja on esitetty yhteistyön käynnistämistä Espoon sosiaali- ja terveystoimijoiden kanssa, koska Espookin on käynnistänyt ruoka-aputoiminnan kehittämisen.

Nykytoiminnan arviointi

Työpajoissa arvioitiin ruoka-aputoiminnan nykytilan vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Vahvuutena nykytoiminnassa nähtiin toimijoiden vahva osaaminen, kustannustehokkuus ja verkostot. Heikkoutena tulivat esiin henkilöstöressurssit ja asiakasohjauksen puute. Mahdollisuuksiksi nähtiin yhdessä tekeminen ja voimien yhdistäminen sekä tuotantokeittiöiden hyödyntäminen. Toiminnan uhkana nousi esiin rahoituksen epävarmuus ja hävikkiruuan riittävyys.

Uusi toimintamalli

Uudelta toimintamallilta odotetaan osallisuuden ja toimijuuden lisäämistä, joustavuutta, asiakkaiden tarpeiden huomioimista, tehokkuutta, linkittymistä muuhun palvelujärjestelmään, erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisutapoja sekä olemassa olevien resurssien hyödyntämistä.

Kehitettävä toimintamalli koostuu seuraavista elementeistä: asiakasohjauksesta, logistiikkakeskuksista, ruoan jakelupisteistä, ruoka-avusta,

kuljetuksesta, yhteisestä ruokailusta, vertaistuesta, kohtaamisista, toimijoiden yhteistyöverkostosta, työllistämisestä, sosiaaliohjauksesta ja tietoteknisistä ratkaisuista.

Hävikkiruoan toimintaprosessi etenisi seuraavasti:

- logistiikkakeskuksen autot hakevat hävikkiruokaa kaupoista, kaupan keskusvarastoista tai tukusta
- tukut voivat myös tuoda tavaraa ja ruokaa logistiikkakeskukseen
- hävikkiruoka varastoidaan ja luetteloidaan ja punnitaan logistiikkakeskuksessa
- logistiikkakeskus selvittää ruoka-avun jakajien kanssa kunkin jakelupisteen ja hävikkiravintolan tarpeet
- keskus kuljettaa hävikkiruoan jakelupisteisiin ja hävikkiravintoloihin
- keskus tekee sopimukset hävikkiruoan antajien kanssa sekä valvoo elintarvikkeiden kuljetusten ja varastoinnin turvallisuutta.

Ruoan jakelupiste

- ilmoittaa tarpeensa logistiikkakeskukseen
- jakaa ruoan sovittuna jakelupäivänä.

Hävikkiravintola/ruokala

- ilmoittaa ruokatarpeensa logistiikkakeskukseen
- valmistaa ruoan sovittuna päivänä
- antaa ilmaista ruokaa tai perii ruoasta maksun.

Logistiikkakeskusten määrä tulisi suunnitella yhdessä Espoon ja Vantaan sekä nykyisten Helsingin toimijoiden kanssa. Helsingissä olisi hyvä olla ainakin yksi logistiikkakeskus. Alkuvaiheessa voitaneen hyödyntää Vantaan terminaalia. Logistiikkakeskus tarvitsee käyttöönsä kaksi isoa pakettiautoja ja yhden kylmäkuljetusauton. Henkilöstöä tarvitaan tavaroiden kuljetuksiin, varaston organisointiin ja siivoamiseen sekä hallintoon, verkoston rakentamiseen ja toiminnan johtamiseen. Lisäksi varaston, kuljetusten ja ns. tilausten hallintaan tarvitaan tuotannonohjausjärjestelmä.

Helsingissä on tällä hetkellä muutamia isoja ruoan jakelupisteitä: Myllypuron elintarvikeapu ja Hurstin jakelu Helsinginkadulla sekä Pelastussarmeijan leivänjako ja ruoka-apu. Lisäksi Helsingissä ruokajakelua toteuttaa Malmin Saalem, Helsingin Saalem-seurakunta ja Andreas Helps -ruokajakelu. Yhteensä elintarvikejakelupaikkoja on neljätoista. Kehittämishankkeen periaatteena on se, että elintarvikkeiden jakelu tapahtuu ilman ulkona olevia jonoja.

14.08.2018

Hävikkiruokaloita tai ilmaisia tai edullisia ateriamahdollisuuksia on Helsingissä noin 34 kappaletta, joista suurin osa on seurakuntien järjestämiä. Lisäksi tarjolla on yksityissektorin hävikkiravintoloita. Uuden toimintamallin tavoitteena on rakentaa maantieteellisesti kattava hävikkiruokaverkosto. Ruokailut järjestetään niin, etteivät ne erottele ruokailijoita: maksavat asiakkaat ruokailevat yhdessä ilmaista ruokaa saavien kanssa.

Luodaan keskitetyn asiakasohjauksen toimintamalli, jossa sovituisissa toimipisteissä todetaan asiakkaan ruoka-avun tarve ja määrä sekä selvitetään, onko henkilö tai perhe tarvitsemiensa yhteiskunnan palvelujen piirissä. Keskitetty asiakasohjaus auttaa toimijoita tunnistamaan paremmin erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita ja ohjaamaan heitä sopivien palvelujen piiriin.

Asiakasohjausta voidaan toteuttaa esim. sosiaalineuvonnan, asukastalojen sosiaaliohjauksen, etsivän lähityön tai seurakunnan diakonian yhteydessä. Asiakasohjauksen maantieteellisestä kattavuudesta ja käynnistämisen aikatauluista sovitaan yhdessä Espoon ja Vantaan kanssa. Luodaan tunniste ruoka-avun asiakkuudesta (esim. paperinen tai sähköinen kortti). Tunnistautuminen on jo nyt käytössä Pelastusarmeijalla ja Andreas Helps -ruokajakelussa. Ruoka-avun jakaminen jatkuu myös ilman tunnistautumista.

Toimintamalliin sisältyy ruoka-aputoiminnassa olevien toimijoiden yhteistyön lisääminen. Kuntalaisia hyödyttää, jos toimintaa suunnitellaan ja koordinoidaan yhdessä, hyviä käytäntöjä jaetaan, eivätkä toimijat kilpaile keskenään. Samoin on hyvä sopia yhdessä ruokajakeluiden porrastamisesta ja aukioloista. Asiakkaat hyötyisivät myös toimijoiden välisestä asiakastyön yhteistyöstä.

Kustannukset

Ruoka-aputoiminnan järjestämiseen osallistuu tällä hetkellä satoja ihmisiä. Myös sosiaalihuollon ja seurakuntien työntekijöiden työpanosta käytetään asiakastyössä. Lisäresursseja tarvitaan keskitetyn logistiikkakeskuksen toimintaan sekä toimijoiden verkostojen kehittämiseen. Logistiikkakeskuksen rakentaminen lisää kustannuksia, mutta toisaalta vähentää toimijoiden tarvetta hakea, varastoida ja kuljettaa hävikkiruokaa.

Ensimmäisen vuoden aikana kustannukset ovat suuremmat, koska toimitila tulee rakentaa logistiikkakeskustoimintaan sopivaksi. Logistiikkakeskus tarvitsee toiminnanjohtajan ja ruokavarastosta vastaavan henkilön, lisäksi tarvitaan työntekijöitä kuljetukseen, varaston hallintaan ja hallintoon. Tavoitteena on työllistää henkilöitä mm. palkkatuen ja työkokeilujen kautta.

Sosiaali- ja terveystoimialan ja Helsingin seurakuntayhtymän kanssa käytyjen alustavien neuvottelujen perusteella myös seurakuntayhtymä on valmis resursoimaan hankkeeseen ja osallistumaan kustannuksiin. Kaupunki kantaisi päärahoitusvastuun hankkeesta. Mahdollista on myös hakea projektirahoitusta tai selvittää muita rahoitusvaihtoehtoja.

Aikataulu ja eteneminen

Toimintamallin rakentaminen tapahtuu vaiheittain. Syksy 2018 on suunnitteluvaihetta, logistiikkakeskuksen perustaminen ja toimintamallin rakentaminen tapahtuvat vuosina 2019–2020, minkä jälkeen tapahtuu toiminnan laajentaminen.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Riittävä, ravitseva ja monipuolinen ravinto on ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistämisen kannalta välttämätöntä. Liian vähäinen, yksipuolinen tai epäterveellinen ravinto voi aiheuttaa erilaisia ongelmia ja lisätä sairauden tai hyvinvoinnin riskejä. Maksuttoman elintarvikkeiden jakelun avulla voidaan ihmiselle antaa hätäapua tilanteessa, jossa ruokaa ei muulla tavoin ole mahdollista saada.

Uudella toimintamallilla pyritään tunnistamaan ruoka-apua saavien muiden palvelujen ja tuen tarve, jolloin heidät voidaan ohjata tarvitsemiinsa palveluihin ja näin tukea heidän hyvinvointinsa lisääntymistä.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Maarit Sulavuori, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, puhelin: 310 62401
maarit.sulavuori(a)hel.fi

Leena Luhtasela, vs. nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja, puhelin: 310 58283

leena.luhtasela(a)hel.fi

Marja Heikkinen, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 42303
marja.heikkinen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Ohisalo Maria, toivomusponsi 6, Kvsto 27.9.2017 asia 3
- 2 Ruoka-aputoiminnan kehittämissuunnitelma 5.6.2018

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

14.08.2018

Sosiaali- ja terveyslautakunta 19.06.2018 § 172

HEL 2017-010755 T 00 00 03

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

19.06.2018 Pöydälle

Jäsen Mari Rantanen pyysi asian pöydälle.

16.01.2018 Ehdotuksen mukaan

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Maarit Sulavuori, perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja, puhelin: 310 62401
maarit.sulavuori(a)hel.fi

Leena Luhtasela, vs. nuorten palvelujen ja aikuissosiaalityön johtaja, puhelin: 310 58283

leena.luhtasela(a)hel.fi

Marja Heikkinen, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 42303
marja.heikkinen(a)hel.fi

Kaupunginhallitus 21.05.2018 § 367

HEL 2017-010755 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti merkitä tiedoksi selvityksen kaupunginvaltuuston 27.9.2017 kaupunkistrategian käsittelyn yhteydessä hyväksymän toivomusponnen (Maria Ohisalo) johdosta tehdyistä toimenpiteistä ja toimittaa selvityksen ponnen ehdottajalle sekä tiedoksi muille valtuutetuille.

Toivomusponnessa esitetyn selvitystyön tulokset tuodaan valmistuttuaan kaupunginhallituksen käsittelyyn.

Käsittely

21.05.2018 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Maria Ohisalo: Lisätään päätösehdotuksen loppuun:

14.08.2018

Asia/8

"Toivomusponnessa esitetyn selvitystyön tulokset tuodaan valmistuttu-
aan kaupunginhallituksen käsittelyyn."

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti Maria Ohisaloon vastaehdo-
tuksen mukaan muutetun ehdotuksen.

14.05.2018 Pöydälle

07.05.2018 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Olli Lahtinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36055
olli.lahtinen(a)hel.fi